

#199 Blauw en groen kleuren ook rood

Het kabinet is afgelopen vrijdag 15 januari gevallen vanwege de Toeslagenaffaire. Eerder die dag kwam de regering met een schriftelijke reactie op het rapport 'Ongekend onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK). De Ombudsman concludeerde overigens in 2017 al dat het tijd is om van powerplay naar fair play te gaan. Het kan en moet echt anders. Dat geldt wat ons betreft ook voor de gewone 'blauwe' Belastingdienst en de 'groene' Belastingdienst douane¹. Bij de belastingrechter ligt ook een taak om schending van algemene beginselen van behoorlijk bestuur door de Belastingdienst serieus af te straffen.

Geen powerplay maar fair play

De Ombudsman heeft al ruim drie jaar (!) geleden hard geoordeeld² over de problematiek van de kinderopvangtoeslag. De Ombudsman oordeelde dat bij de beëindiging van de toeslagen in kwestie bij een aantal ouders geen sprake was van fair play door de Belastingdienst. Deze was niet voortvarendheid met de behandeling van de bezwaarschriften en door de onevenredig harde aanpak heeft de Belastingdienst een groot aantal gezinnen in de financiële problemen gebracht en hun vertrouwen geschonden. We zijn nu een aantal jaren verder, inclusief parlementair onderzoek, kabinet Rutte III is er nu ook op gevallen en het zal nog geruime tijd in beslag nemen voordat alle problemen voor de gedupeerden zijn opgelost.

Reactie van 15 januari 2021 regering op het Parlementair onderzoek

Op vrijdag 15 januari 2021 – op de dag van de val van kabinet Rutte III – heeft de regering schriftelijk gereageerd³ op het rapport 'Ongekend Onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (hierna: POK). Volgens Rutte zijn de grondbeginselen van de rechtsstaat geschonden. Door harde regelgeving, vooringenomen handelen, het ontbreken van de menselijke maat en door geen gehoor te geven aan noodsignalen hebben tienduizenden ouders en kinderen hun leven zien veranderen in een moeras van ellende. Volgens Rutte dient er te worden gezorgd voor passende dienstverlening (er is geen verkeerde deur) en dient meer ruimte te worden gegeven aan beoordelingsruimte of hardheidsclausules in individuele situaties. En dient men af te stappen van het adagium 'regel is regel'. Algemene beginselen van behoorlijk bestuur moeten leidend zijn, aldus Rutte. Verwezen wordt ook naar het rapport 'Bestuursrecht op maat' in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken⁴ waarin wordt geconcludeerd dat de uitvoering van het bestuursrecht regelmatig een bureaucratische machine is waar de burger vastloopt en waar er geen oog is voor zijn belangen en de menselijke maat. Een van de oplossingen die wordt aangedragen is dat er in de bezwaarfase meer ruimte komt voor maatwerk om in het individuele geval tot een bevredigende oplossing te komen.

Bij fraude: de aloude onschuldpresumptie vooropstellen

De proef op de som of het er anders aan toe zal gaan, komt straks bij de aanpak van fraude van corona-steunmaatregelen. Harde woorden zijn er al uitgesproken dat misbruik streng moet worden aangepakt. Een aantal jaren geleden was dat geluid ook te horen bij de fraude

---

¹ De Belastingdienst Toeslagen wordt ook wel de Belastingdienst 'rood' genoemd. De reguliere Belastingdienst 'blauw' en de douane 'groen'.

² [Geen powerplay maar fair play, onevenredig harde aanpak van 232 gezinnen met kinderopvangtoeslag](#), 9 augustus 2017, rapportnummer 2017/095

³ [Brief van de Minister-President van 15 januari 2021, 4181691, Kabinetsreactie rapport 'Ongekend onrecht'](#)

⁴ [Rapport 'Bestuursrecht op maat'](#) van de Universiteit van Leiden in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), directie Constitutionele Zaken en Wetgeving (CZW), september 2020

met toeslagen⁵. Een andere gelijkenis is ook dat in veel gevallen op voorhand meteen wordt uitbetaald en dat controle achteraf plaatsvindt. Hoewel de meeste burgers en ondernemers hier naar eer en geweten mee om zullen gaan, is de aantrekkingskracht op kwaadwillenden er ook. In januari 2021 is al bekend gemaakt dat de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) in 70 gevallen aangifte heeft gedaan van misbruik van de regeling die door corona getroffen ondernemers helpt hun vaste lasten te blijven betalen.

Om herhaling van de kinderopvangtoeslag problematiek te voorkomen is het cruciaal om iedereen voor onschuldig te houden totdat het tegendeel is bewezen. De 'praesumptio innocentiae' is al zo oud als de weg naar Rome maar nog steeds een goede garantie om uitwassen tegen te gaan. En kwaadwillenden hebben ook recht op een zorgvuldige optredende overheid die ook dan zich aan beginselen van behoorlijk bestuur houdt.

Rol belastingrechter bij schending beginsel van behoorlijk bestuur

De algemene beginselen van behoorlijk bestuur zoals het vertrouwens-, gelijkheids- en zorgvuldigheidsbeginsel zijn vanuit het Algemene wet bestuursrecht toch belangrijke door de wetgever ingevoerde begrippen. De belastingrechtspraak laat zien dat de belastingrechter schendingen daarvan veelal met de mantel der liefde bedekt. Bij het gelijkheidsbeginsel is het aan de belastingplichtige om met gelijke gevallen te komen, terwijl de Belastingdienst alle informatie heeft. Dat betekent in de praktijk dat op het gelijkheidsbeginsel nauwelijks door de belastingplichtige met succes een beroep kan worden gedaan. De werking van het verdedigingsbeginsel is door de Hoge Raad behoorlijk ingeperkt. Schending van het zorgvuldigheidsbeginsel leidt in principe nooit tot vernietiging van een opgelegde aanslag. De belastingrechter zou hier veel strenger richting de Belastingdienst kunnen optreden.

Wij pleiten ervoor dat bij schending van een beginsel van behoorlijk bestuur, het beroep gegrond wordt geacht en de aanslag definitief wordt vernietigd dan wel dat de gevraagde teruggaaf wordt verleend. En in aanvulling daarop in dat geval integrale proceskostenvergoeding. Op deze manier 'stuurt' de belastingrechter op het in acht nemen van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur door de Belastingdienst.

Conclusie en slotopmerkingen

De Belastingdienst, in het bijzonder het kantoor Toeslagen, is behoorlijk uit de bocht gevlogen. Een eerder vernietigend rapport van de Ombudsman en nu ook van de parlementaire ondervragingscommissie heeft er zelfs toe geleid dat de regering erover is gestruikeld. Het kan en moet echt beter. In de praktijk zien wij ook de nodige misstanden bij de Belastingdienst blauw en groen. De aangekondigde maatregelen kunnen ook blauw en groen een grote dienst bewijzen.

---

⁵ Ook wel bekend als de Bulgarenfraude die in 2013 aan het licht kwam.